

Türkiye'nin Doğu Sınırındaki Ağrı'da Göç ve Göçmenler

Prof. Dr. Faruk KAYA

Editör

Düzeltilim, Kapak Tasarım ve Yayına Hazırlama

atölye
KURUMSAL YAYINCILIK
+90 0532 441 86 22

Türkiye'nin Doğu Sınırındaki Ağrı'da Göç ve Göçmenler

Yazarlar

Prof. Dr. Faruk Kaya

Doç. Dr. Abdurrahim Güler

Doç. Dr. Ceren Avcil

Prof. Dr. Alperen Kayserili

Dr. Öğr. Üyesi Akif Öztürk

Katkılarıyla

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa Tasarımı
978-625-399-224-8	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Türkiye'nin Doğu Sınırındaki Ağrı'da Göç ve Göçmenler	47518
Editör	Baskı ve Cilt
Faruk KAYA	Koza Yayın Dağıtım A.Ş.
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	SOC066000
	DOI
	10.37609/akya.2657

Kütüphane Kimlik Kartı

Kaya, Faruk ve diğer.
Türkiye'nin Doğu Sınırındaki Ağrı'da Göç ve Göçmenler / Faruk Kaya, Abdurrahim Güler, Ceren
Avcil ve diğer. ; editör: Faruk Kaya.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.
146 s. : tablo, şekil, harita, grafik, fotoğ. ; 160x240 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253992248
1. Sosyal Bilimler.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖN SÖZ

Küresel ve bölgesel güçler arasındaki rekabetin kızıştığı, kaynak elde etme ve büyüme için türlü ekonomik, siyasal girişimlerin sergilendiği ve bunların sonucunda da zaman zaman savaşların sıcak yüzünü gösterdiği günümüz dünyasında birçok insan yaşamını sürdürüebilmek amacıyla yaşadıkları diyarı terk ederek daha iyi çalışma ve yaşam koşullarına sahip yerlere hareket etmektedir. Bununla birlikte günümüz dünyasında yaşadıkları ülke veya bölgelerdeki güvenlik endişesiyle (baskı, zulüm, terör, savaş vb.) nedeniyle yaşamlarını sürdürüebilmek için yerlerini ve yurtlarını terk etmek zorunda kalan insanların oluşturduğu yoğun bir göç hareketliliği de yaşanmaktadır.

Uluslararası göç, insanların ulusal sınırların ötesine hareket etmesi nedeniyle insanlık tarihi boyunca insanın yaygın bir özelliği olarak tanımlanmış ve günümüzde de küresel bir olgu olarak önemini korumaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) verilerine göre, 2020 itibarıyla dünya genelinde doğdukları toprakları terk ederek başka bir ülkede yaşayan insan sayısı yaklaşık 281 milyon kadardır. Dolayısıyla dünya nüfusunun yaklaşık %3,6'sı göç hareketine katılarak doğdukları toprakların uzağında doymaya çalışmaktadır. Göç, karmaşık ve çok yönlü sebepleri olan ve sonuçları itibarıyla ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel yönleri nedeniyle küresel boyutu olan bir olgudur. Göç olgusunda göç kararlarını etkileyen faktörler, göçmenlerin deneyimleri ve entegrasyonu, göçü gönderen ve alan ülkeler üzerindeki etkisi ile göç politikalarını etkileyen çok boyutlu bir alandır. Bu konular, uluslararası göçün bireyler, toplumlar ve küresel toplum üzerinde derin etkileri olduğu için teorik ve pratik öneme sahiptir.

Türkiye, önemli bir mülteci, sığınmacı ve göçmen nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Suriye'deki iç savaş ve Afganistan'daki iç karışıklıklar nedeniyle Türkiye'deki düzensiz göçmen sayısı da önemli ölçüde artmıştır. Türkiye sınırları içerisine yasadışı bir şekilde giriş yapan, Türkiye'de yasa dışı şekilde kalan ya da yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde ülkeyi terk etmeyen kişiler düzensiz göçmen kapsamında tanımlanmaktadır. Türkiye, ülkelerindeki çatışma, şiddet veya insan hakları ihlalleri nedeniyle zorla yerlerinden edilen 3,5 milyondan fazla kişiye geçici bir koruma sağlamaktadır. Bu geçici koruma altındaki insanların bir kısmı da araştırma sahasını oluşturan Ağrı il sınırları içerisinde yaşamaktadır.

Türkiye; coğrafi ve stratejik konumu, sınırlarının çoğunlukla dağlık ve engebeli alanlardan geçmesi, ekonomik açıdan cazibe merkezi olan Batı Avrupa ülkeleri ile yoksulluk, işsizlik ve siyasal sorunların yaşandığı Ortadoğu, Güney Asya ve Doğu Afrika ülkeleri arasında bir konumda bulunması nedeniyle adeta yasa dışı insan trafiğinin geçiş ülkesi haline gelmiştir. Güney Asya ülkelerinden gelen göçmenlerin Türkiye'ye girişte en çok kullandıkları sınırlardan biri de Türkiye-İran sınırır. Türkiye'nin doğu sınırları içerisinde dağlık ve engebeli yapısı nedeniyle kontrolün zor sağlandığı sınırlardan biri olan ve aynı zamanda araştırma sahasını oluşturan Ağrı ilinin de yaklaşık 87 km'lik bir sınır hattı oluşturduğu Türkiye-İran sınırı, güvenlik zafiyetinin üst düzeyde yaşandığı ve dolayısıyla yasa dışı geçişlerin zemin bulduğu bir sınır kapısıdır.

Ağrı ilinde göç ve göçmenleri ele alan bu çalışmanın öncelikli amacı; Ağrı ilinde yaşanan göçün arka plânı ile doğal ve beşerî coğrafyadan kaynaklı nedenlerini ortaya çıkarmaktır. Bu bakımdan Ağrı ilinin doğal ve beşerî coğrafya özelliklerinin, tarihi süreç içinde yaşanan göç olaylarına etkileri üzerinde, genel bir değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca bu çalışma ile Türkiye'nin en fazla göç veren illerinin başında gelen Ağrı'nın sosyoekonomik ve sosyokültürel gelişimi üzerinde göçün etkilerinin ortaya konulması da amaçlanmaktadır. Bu çalışma Coğrafya, Sosyoloji, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alan uzmanlarının birlikte yaptığı multidisipliner bir çalışmadır. Birbirini tamamlayıcı altı bölümden oluşan bu çalışmanın;

Prof. Dr. Alperen Kayserili tarafından kaleme alınan ve kavramsal çerçevesiyle göçü analiz eden birinci bölümünde; tarihin en eski dönemlerinden beri insanların en fazla gerçekleştirdikleri etkinliklerden birisi olarak kabul edilen, "ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel yer değiştirme hareketi" olarak tanımlanan göç olgusu kısaca açıklandıktan sonra, sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve kentleşme süreçleri açısından da değerlendirilmesi gereken göç faaliyetinin mesafesi, yapıma süreci, hangi sınırlar arasında gerçekleştirildiği, göçün itici sebepleri ve çekici sebepleri gibi süreçler de ele alınarak irdelenmiş ve kavramsal çerçeve içerisinde değerlendirilmiştir. Göç olgusu sonucunda ister iç göçler olsun isterse dış göçler olsun hem göç alan yerlerde hem göç veren yerlerde olumlu ya da olumsuz durumların ortaya çıktığını ortaya koyan ve öneriler geliştiren detaylı bir kavramsal çerçeve çizilmiştir.

Prof. Dr. Faruk Kaya tarafından kaleme alınan ve Ağrı ilinde yaşanan göçün arka plânı ile doğal ve beşeri coğrafyadan kaynaklı nedenler ve göç sonucu ortaya çıkan sorunların analiz edildiği ve çözüm önerilerinin sunulduğu çalışmanın ikinci bölümünde; Ağrı'dan göçü tetikleyerek bulunulan yeri terk etme (yani göç etme) zorunluluğuna yol açan en önemli doğal çevre faktörlerinden birinin yüksek ve engebeli topoğrafik yapının varlığı, bir diğerinin de karasallığın bir sonucu olarak yaşanan ağır kış koşullarına bağlı olarak yılın yarısından fazla hissedilen şiddetli soğuklar ile bunun yansıması olarak ortaya çıkan uzun vadeli don olaylarının şekillendirdiği olumsuz iklim koşulları olduğu,

Bulunulan yeri terk etme (yani göç etme) zorunluluğuna yol açan beşeri çevre özellikleri incelendiğinde de birçok farklı neden ortaya çıkmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu 19. yüzyılın başlarında dünya siyasi konjonktüründe zayıflarken, Rusya'nın giderek güç kazanması ve Kafkaslardan Akdeniz'e inme politikası yüzünden Osmanlı ile Ruslar arasında, Ağrı topraklarını da içine alan bölümde, 1828 – 1919 yılları arasında süren amansız savaşlar esnasında Beyazıt, Diyadin, Ağrı ve Eleşkirt'i ele geçiren Ruslar, halkın bir kısmını göçe zorlayıp Gümrü ve Revan'a sürdüler. Türklerden boşalan köy ve kasabalara Malagan, Ermeni ve Yezidi gibi müslüman olmayan azınlıkları yerleştirdiler. Osmanlı ve Ruslar arasında 1877 – 1878 yıllarında süren amansız savaşlar sırasında Kars'tan ve Kafkasya'dan Ağrı'ya yönelik büyük göç hareketlerinin meydana geldiği vurgulanmış ve bu zorunlu göçlerin 1930'lara kadar devam ettiği dikkatlere sunulmuş,

Ağrı'ya yönelik dış göçler Cumhuriyet döneminin, özellikle son 30 yılında da devam etmiştir. Sınır ili olmasına ve bu sınırdan gerek kaçak yollarla gerekse de yasal bir şekilde giriş yapan kalabalık göçmen nüfusa rağmen göçenlerin çok az bir kısmı Ağrı'da ikamet etmektedir. Ağrı ili 1995 yılından itibaren mülteci- sığınmacı yerleşimine açılmış ve bu yerleşme hareketleri yıllar itibarıyla önemli artış ve azalışlar göstermiştir. Nitekim Ağrı'ya mülteci-sığınmacı yerleşiminin ilk başladığı 1995 yılında 194 olan ikamet eden sayısı, günümüzde (2023) çoğunluğu Suriye ve Afganistan uyruklu göçmenlerden oluşan toplam 1.812 kişiye ulaşmıştır. Dolayısıyla göçün çekici sebeplerinin Ağrı'da yeterince oluşmadığı ve bu nedenle de yerleşmenin tarihten gelen geçiş güzergâhı olma fonksiyonunu sürdürdüğüne dikkat çekilmiş,

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde yoğunlaşan göç hareketleri, Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye genelinde olduğu gibi Ağrı ilinde de yaşanmaya devam etmiştir. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren tarımda makhineleşme ve sanayileşmeyle birlikte politik faktörlerin de etkisiyle iç göçler

ivme kazanmaya başlamıştır. Ağrı ilinden özellikle dışarıya yönelik iç ve dış göç hareketlerinin iş ve istihdam yetersizliğinden kaynaklı olarak yoğun bir şekilde devam ettiği dikkati çekmektedir. Bu dönemde Ağrı iline yönelik gerçekleşen göç hareketlerinin büyük bir bölümü, görevleri nedeniyle geçici bir süre kalmak üzere gelen eğitim, yönetim, güvenlik vb. alanlarda çalışan kamu görevlileri, askeri personel ve üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Sınırlı orandaki bu göçler bir tarafa bırakılacak olursa, Ağrı genel itibarıyla göç veren bir yöredir. Türkiye genelinde olduğu gibi, Ağrı ilinden de ülke dışına yönelik gerçekleşen göçlerin de daha çok iş gücü göç hareketleri şeklinde gerçekleştiği ortaya konulmuş,

Uzun süreli saha gözlemleri ve elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucu; özellikle 1970-1990 yılları arasında Ağrı'dan dışarıya yoğun olarak yaşanan iç ve dış göç hareketlerinin zaman zaman yavaşlamakla birlikte günümüze değin genel bir artış seyri izleyerek devam ettiği anlaşılmaktadır. Avrupa ülkelerine yönelik olarak 1960'lı yıllarda başlayan göç hareketinde olduğu gibi, günümüzde de Avrupa ülkeleriyle birlikte ABD ve Kanada'ya yönelik gerçekleşen dış göçün de en önemli nedeni ekonomik yetersizlik, yani işsizlik, istihdam ve gelir azlığı olduğuna dikkat çekilmiş,

Ağrı ilinin doğal ve beşeri coğrafya özellikleri dikkate alınarak genel bir değerlendirme yapıldığında; temel ekonomisi hayvancılık ve tarıma dayanan, geçim kaynaklarının çok sınırlı oluşu nedeniyle sürekli olarak göç veren, potansiyel kaynakları çeşitli ve zengin olmasına rağmen yeterince değerlendirilmeyen, sosyokültürel ve sosyoekonomik sorunlarına çözüm bekleyen ve kalkınması için belirli hizmet ve yatırımlara acilen ihtiyaç duyulan, ülkemizin en geri kalmış yörelerinden biri olduğu sonucuna varılmıştır.

Doç. Dr. Abdurrahim Güler tarafından kaleme alınan ve Ağrı il sınırları içerisinde yaşayan düzensiz göçmenlerin demografik özellikleri ve uyum çabalarının incelendiği üçüncü bölümde; yaşları 18 ila 65 arasında değişen %34,2'si kadınlardan oluşan 158 kişinin katılım sağladığı araştırmanın bu bölümünde, katılımcıların Ağrı'ya uyum durumlarını etkileyen dil yeterlilik, algılanan ayrımcılık, sosyal ilişki düzeyi, kültürleşme ve algılanan sosyal destek ölçekleri ile bu değişkenleri etkileyen muhtemel demografik özellikleri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların büyük bir kısmı Türkçeyi yeterince kullanmadıklarını, kendi etnik grubu dışında başka kimseyle ilişki kuramadığını buna bağlı olarak da yerel halktan çok düşük düzeyde ayrımcılık gördüğünü söylemiştir. Fakat yine de katılımcılar etkileşim içerisinde oldukları insanların 5'te 1'inin kendi kültürel grubu dışındaki bireylerle bir

şekilde temasa geçtiğini ifade etmiştir. Kadın katılımcılarda bu oranın anlamlı bir şekilde daha az olduğu görülmüştür. Son olarak analiz sonuçlarına göre katılımcıların entegrasyona daha yatkın oldukları saptanmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Akif Öztürk tarafından kaleme alınan ve Ağrı'da yaşayan, çoğunlukla Suriyeli ve Afganlardan oluşan göçmenlerin yaşam deneyimlerinin ve entegrasyon problemlerinin de araştırıldığı çalışmanın dördüncü bölümünde, göçmenlerin barınma, çalışma, eğitim ve sosyal yaşama dahil olma konularında yaşadıkları temel durumlar, göçmenlerle temasta olan saha uzmanlarının görüşlerine dayalı olarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma, bu yönüyle sosyal gerçekliğin bütününe kapsayan bir analiz olmanın ötesinde alana ilişkin var olan sosyal gerçekliği belirli bir boyutu ile betimleme ve yaşanan güncel gerçekliğin sosyal bir fotoğrafını çekme çabasını ifade etmektedir. Bu doğrultuda göçmenlerle temas halinde olan saha uzmanları ile derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak, alandan veriler toplanmaya çalışılmıştır.

Doç. Dr. Ceren Avcil tarafından kaleme alınan ve Suriyeli kadınların göç deneyimlerinin ele alındığı çalışmanın beşinci bölümünde; göçün kadınları farklı ve daha derinden etkilediği ve bu bağlamda da Suriyeli kadınların göç ettikleri Ağrı ilinde birbirinden farklı sorunlarla baş başa kaldıkları tespit edilmiştir. Başta dil sorunu olmak üzere, kültüre yabancı olma, barınma, istihdam ve geçinme gibi ekonomik sorunlar göçmen kadınların bu süreci daha da zorlu deneyimlemelerine yol açmaktadır. Geri dönme isteği, kadınlar arasında farklı koşulların gerçekleşmesi durumunda muhtemel görünmektedir. Savaş ve çatışmanın bitmesi, geri dönmenin temel şartı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmanın ortaya çıkardığı birçok bulgudan biri de Suriyeli göçmen kadınlarda iş, istihdam ve sağlık hizmetlerinin daha iyi olduğu büyük şehirlere gitme isteğinin ortaya çıkmasıdır.

Çalışmanın sonuç ve genel değerlendirme bölümünde ise Ağrı ilinde yoğun olarak yaşanan göç olgusunun sebep ve sonuçları üzerinde genel bir değerlendirme yapılmış ve göçten kaynaklı sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Çalışmayı oluşturan bölümler bir bütün olarak değerlendirildiğinde her bir bölümün diğerini tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte olduğu anlaşılabilmektedir. Bu çalışmayla, yirmi birinci yüzyılda küresel çapta önemli bir sorun haline gelen, ülkemiz ve özellikle de Ağrı ili için ciddi sonuçları bünyesinde barındıran göç olgusu farklı yönleriyle analiz edilerek geniş bir çerçevede, temel kaynaklar ve spesifik saha araştırmalarıyla kapsamlı bilimsel bir eser meydana getirilmiştir.

Ön Söz

Bütün projelerimizde olduğu gibi, bu kitap çalışmamızda da maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Abdulhalik KARABULUT beyefendi ile Üniversitemizin ismini onurla taşıdığı eğitim gönüllüsü hayırsever iş insanı saygıdeğer hemşehrimiz Sayın İbrahim ÇEÇEN beyefendiye şükranlarımı sunarım. Ayrıca Üniversitemiz adına yapılan tüm akademik çalışmalarda desteklerini her daim yanımızda hissettiğimiz IC Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Günseli Çeçen hanımefendi, Vakıf Direktörü Dr. Meral Dinçer hanımefendi ve tüm vakıf çalışanlarına teşekkür ederim. Saha çalışmaları ve veri temini hususlarında desteklerini esirgemeyen İl Göç İdaresi Müdürü Sayın Mücahit Yumak ve kurum personeline, yoğun bir çalışma ve emek sarf ederek bu eserin ortaya çıkmasına katkı sunan araştırma ekibindeki çok kıymetli akademisyenler ile çalışmamıza katkı sunan herkese bilhassa teşekkürlerimi sunarım.

Bu bilimsel çalışmanın, sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan ülkemizin en az gelişmiş illerinden biri olan Serhat İli Ağrı'nın, kalkınma dinamikleri ve sahip olduğu potansiyeline rağmen ne yazık ki hiç hak etmediği bir şekilde son sıralarda yer almasına yol açan şartların iyileşmesi, kalkınması ve her yönüyle daha yaşanabilir bir yerleşim haline gelmesi, sorunlarının çözümüne katkı sunması, sonraki araştırmalar ve karar alıcılar için bir çıkış noktası ve temel teşkil etmesi en büyük beklenti ve temennimizdir...

Prof. Dr. Faruk Kaya
Editör

İÇİNDEKİLER

Ön Söz..... V

BİRİNCİ BÖLÜM

Kavramsal Çerçeve: Göç 1

Giriş.....1

Başlıca Göç Kuramları.....3

Göçler ve Sebepleri.....6

Ekonomik Sebepler6

Bireysel ve Ailevi Sebepler.....7

Güvenlik Sebepleri7

Göç Türleri8

İdari Sınırlara Göçler8

İç Göçler.....9

Dış Göçler.....10

Sürelerine Göre Göçler10

Mevsimlik Göçler10

Daimî Göçler.....11

Yasalara Uygun Olup-Olmamasına Göre Göçler.....11

Düzenli Göç (Yasal Göç)11

Düzensiz Göç (Yasal Olmayan Göç).....12

Mülteci Göçleri13

Sığınmacı Göçleri13

Konularına Göre Göçler13

Emek Göçü.....13

Mübadele Göçü.....14

Beyin Göçü.....15

Grup Göçü.....16

Göç Zinciri16

Göçlerin Sonuçları17

Göçün Engellenebilmesi için Alınması Gereken Tedbirler 19

İKİNCİ BÖLÜM

Ağrı İlinin Doğal ve Beşerî Coğrafya Özelliklerinin Göç Üzerindeki Etkileri	21
Giriş.....	21
Amaç ve Metot.....	28
Doğal Coğrafi Özellikler ve Göç	29
Beşerî Coğrafya Özellikleri ve Göç	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ağrı'da Göç ve Uyum.....	51
Araştırma Metodolojisi.....	51
Türkiye'de Düzensiz Göç ve Geçici Koruma.....	51
Prosedür.....	52
Veri Toplama Araçları.....	53
Katılımcıların Demografik Özellikleri	55
Cinsiyet	55
Yaş.....	55
Eğitim Durumu	56
Hane Halkı Yapısı	57
Medeni Durum.....	57
İlk Evlilik Yaşı.....	57
Hane Halkı Büyüklüğü.....	58
Ailedeki Çocuk Sayısı	59
Türkiye ile Aile Bağları	59
Uyruk	59
Etnik Grup.....	60
Dil	60
Aile İçerisinde Konuşulan Dil.....	60
Yerel Halkla Konuşulan Dil.....	61
Türkiye'de Yaşanılan Süre	62
Çalışma, Meslek ve Sosyoekonomik Durum	62
Çalışma Durumu.....	62
Meslek	63
Hanedeki Çalışan Sayısı.....	64
Hane Halkı Geliri	64
Sosyoekonomik Durum	65

İçindekiler

Kendi Ülkesine Para Gönderme Durumu	66
Sağlık ve Sosyal Güvenlik	66
Sağlık Durumu	66
Sosyal Güvenlik	67
Sosyal Yardımlar	67
Yardım Kuruluşu	67
Yardım Türü	68
Yasal Statü	68
Türkiyede Kalma İsteği	69
Başka Ülkeye Gitme İsteği	70
Vatandaşı Olduğu Ülkeye Dönme İsteği	71
Ağrı'ya Göç ve Uyum	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sosyal Entegrasyon Bağlamında Ağrı'da Yaşayan Göçmenler 81

Giriş	81
Göç Krizi ile Değişen Yasal Düzenlemeler	84
Göçmenlerin Entegrasyonu	87
Sahadan Elde Edilen Bulgular	90
Göçmenlerin Ağrı'da Bulunma Nedenleri ve Barınma/Yaşam Koşulları	91
Kültürel Etkileşim ve Uyum/Uyumsuz Davranışlar	94
Göçmenlerin Kurumsal Katılımı	97

BEŞİNCİ BÖLÜM

Suriyeli Kadınların Göç Deneyimleri: Ağrı Örneği 103

Giriş	103
Yöntem	104
Bulgular	104
Katılımcı Profiline İlişkin Analiz	104
Saha Bulgularına İlişkin Analiz	105
Göç Deneyimleri	106
Göç Etme Nedenleri	107
Göç Sürecinde Yaşanan Sorunlar	108
Ağrı İlinde Yaşanan Sorunlar	109
Sevk Problemi	109
Ev Bulma Problemi	110

İçindekiler

Dil Problemi	110
İş İmkânlarının Yetersiz Olması	111
Ayrımcılık-Dışlanma.....	112
Ülkeye Geri Dönme veya Başka Bir Yere Gitme Düşüncesi.....	113
Sonuç ve Genel Değerlendirme.....	117
Kaynaklar.....	123

YAZARLAR

Prof. Dr. Faruk KAYA

Ağrı İbrahim een Üniversitesi Fen Edebiyat Fakóltesi Coğrafya Bölümü
fkkaya@agri.edu.tr

Doç. Dr. Abdurahim GÜLER

Ağrı İbrahim een Üniversitesi Fen Edebiyat Fakóltesi Sosyoloji Bölümü
aguler@agri.edu.tr

Doç. Dr. Ceren AVCİL

İktisadi İdari Bilimler Fakóltesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü
cavcil@agri.edu.tr

Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ

Ağrı İbrahim een Üniversitesi Fen Edebiyat Fakóltesi Coğrafya Bölümü
akayserili@agri.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Akif ÖZTÜRK

Ağrı İbrahim een Üniversitesi Fen Edebiyat Fakóltesi Sosyoloji Bölümü
aoturk@agri.edu.tr

KAYNAKLAR

- Ak, B. U. (2021). Göç kavramı ve kuramları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(72):1749-1758. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2579>
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2):58-83. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/43299/526432>
- Akış, S. K. (2021). *Türkiye örneğinde uluslararası emek göçü ve politika gelişimi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve değişme*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Akyüz, B. E. ve İpekçi-Çetin, E. (2022). İnsani gelişme endeksi ve VIKOR yöntemine göre Türkiye'deki illerin sıralaması. *Verimlilik Dergisi*, (1):60-77. <https://doi.org/10.51551/verimlilik.824462>
- Alperen, A., ve Yaprak, A. (2019). Almanya'da Türklere yönelik uygulanan entegrasyon kursları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1):78-95.
- Apan, A. (2006). Türkiye'de iç göç olgusu: Nedenler ve sonuçlar. *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, 11(5):26-39.
- Apan, A. (2022). Türkiye'de iç göçün Merkez – Çevre Teorisi kapsamında neden ve sonuçlarına dair bir analiz. *Türk İdare Dergisi*, 94(494):11-50.
- Arıncı, K. (2018) Doğu Sınırlarından Türkiye'ye Yaya Mülteci Akını ve Ortaya Çıkan Sorunlar. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Eylül 2018* 22(3):1467-1485
- Aslan, N. O., (2007). Güney Kafkasya'dan Türkiye'ye gelen muhacir ve mültecilerin durumu. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 14(35):341-359. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2874/39397>
- Avçıl, C. (2021). Feminization of migration: Migration experiences of Afghan women living in Ağrı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1):189-208. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.952800>
- Babataş, G. (2007). Beyin göçü ve Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısının beyin göçüne etkisi. *Öneri Dergisi*, 7(28):263-266. <https://doi.org/10.14783/maruoneri.684406>
- Bakırtaş, T. ve Kandemir, O. (2010). Gelişmekte olan ülkeler ve beyin göçü: Türkiye örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3):961-974. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49056/625889>
- Barın, H. (2015). Türkiye'deki Suriyeli kadınların toplumsal bağlamda yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2):10-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/43299/526437>
- Barışık, S. (2020). Göç Kavramı Tanımı ve Türleri. S. Barışık (Ed.), *Küreselleşen dünyada fırsat eşitliği arayışında uluslararası göç ve Türkiye'nin Suriye deneyimi* (s. 1-24) içinde. Gazi Kitabevi.
- Berry, J. W. (2019). Acculturation: A personal journey across cultures. In C. M. Allwood (ed.), *Elements in psychology and culture series*. Cambridge University Press.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L. & Vedder, P. (2006). (Eds.), *Immigrant youth in cultural transition. Acculturation, identity, and adaptation across national contexts*. Lawrence Erlbaum Publishers.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (2016). Mülteci ve göçmen. The UN Refugee Agency.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (2022). Syria regional refugee response, situations. Erişim adresi: unhcr.org (Erişim tarihi 11 Kasım 2022).

Kaynaklar

- Bozbayındır, G. B. (2015). Türk Ceza Kanunu'nda Göçmen Kaçakçılığı Suçu. K. Canatan, M. Birinci, İ. Çağlar, Y. Kryvenko, S. Öksüz ve F. Altun (Ed.), *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu* (s. 377-405) içinde. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Buz, S. & Korç, S. (2021). Mültecilere yönelik kalıcı çözümlerden biri olarak gönüllü geri dönüş, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(50):195-230. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.695850>
- Buz, S. (2008). Türkiye'deki sığınmacıların sosyal profili. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10(4):1-14.
- Castles, S., ve Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ceylan, A., ve Uslu, I. (2019). Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelen kitlesel göç hareketleri ve kabul mekanizmasındaki yaklaşımlara ilişkin bir inceleme: 1989 Bulgaristan, 1991 Irak ve 2011 Suriye göçleri. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, (36):199-221. <https://doi.org/10.26650/YTA2019-619967>
- Chacko, E. (2007). From brain drain to brain gain: Reverse migration to Bangalore and Hyderabad, India's globalizing high tech cities. *GeoJournal*, 68(2/3):131-140. <https://www.jstor.org/stable/41148150>
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17):67-91. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23522/250638>
- Çakır, S. (2011). Türkiye'de göç, kentleşme/gecekondu sorunu ve üretilen politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (23):209-222. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesobil/issue/11414/136330>
- Çalışkan, A. (2021). Uluslararası göçün karşılaştırmalı bir analizi: Göçmen kaçakçılığı suçu üzerine tespitler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42):1187-1207. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.820747>
- Çataklı, İ. (2019). Yunanistan mübadillerinin yeni Türkiye'nin iktisadi hayatına etkileri (1923-1929). *Türk İdare Dergisi*, 1(488):173-201.
- Çevik, H., & Buz, S. (2022). Sosyokültürel Entegrasyon Ve Aidiyet: Ankara'daki Suriyelilerin Deneyimleri Bağlamında Bir Değerlendirme. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 33(2):509-536. <https://doi.org/10.33417/tsh.1051734>
- Çimen, A., Çınar, O. & Kaya, F. (2010). Ağrı İlinin Sosyo-Ekonomik Yapısı Ve Yaşam Memnuniyeti Araştırması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (2):49-68
- Danış, D. (2016). Türk Göç Politikasında Yeni Bir Devir: Bir Dış Politika Enstrümanı Olarak Suriyeli Mülteciler. *HYD Saha Dergisi*, (2):6-11.
- Darkot, B. (1989). *Beyazıt, İslam Ansiklopedisi*, Cilt II.
- De Vroome, T., & Van Tubergen, F. (2010). The employment experience of refugees in the Netherlands. *International Migration Review*, 44(2):376-403. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2010.00810.x>
- Delice, M., ve Yaşar M. (2014). Göç Ve Şiddet Suçları İlişkisinin İncelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, (44):1-18. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abuhssbd/issue/32936/365896>
- Deniz, O. (2009). *Uluslararası Göçler ve Türkiye'ye Yansımaları (sığınmacılar, mülteciler ve yasadışı göçmenler)*. Çantay Yayınevi.
- Deniz, O. (2011). Mülteci Hareketleri Açısından Van Kentinin Durumu ve Kentteki Mültecilerin Demografik Profili. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22):187-204. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2437/31196>
- Deniz, O. (2015). Ortadoğu ve Asya kökenli göçmenlerin göç güzergâhında Türkiye opsiyonu. *Sosyoloji Divanı*, 1(6):209-231.
- Deniz, O. ve Etlan, E. (2009). Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2):472-498.
- Docquier, F., & Rapoport, H. (2012). Globalization, Brain drain, and development. *Journal of Economic Literature*, 50(3):681-730. <https://www.jstor.org/stable/23270475>
- Doğan, F. ve Ünal, S. (2021). Suriyeli göçmenlere yönelik ayrımcı, dışlayıcı söylem ve eylemlerin meşrulaştırıcı kaynakları: Mardin ili örneği. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(3):14-40. <https://doi.org/10.52108/2757-5942.2.3.2>

Kaynaklar

- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 877, Eğitim Dizisi: 10.
- Doğanay, H. (2014). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Pegem Akademi.
- Driedger, L. (1973). Impelled group migration: Minority struggle to maintain institutional completeness. *The International Migration Review*, 7(3):257-269.
<https://doi.org/10.2307/3002095>
- Duran, A. M. (2022). Türk Ceza Hukukunda göçmen kaçakçılığı suçu. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı. (2018). WALD Faaliyet Raporu 2018. Erişim adresi: <https://www.wald.org.tr/tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/wald-faaliyet-raporu-2018> (Erişim tarihi: 16 Kasım 2022).
- Efendioğlu, S. (2009). Ağrı İli Ağızları. II. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu 08-10 Ekim, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı.
- Erder, S. (2006). *Refah Toplumunda Getto*. Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Eriñç, S. (1953). *Doğu Anadolu Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi Yayınları: 572 Coğrafya. Enstitüsü Yayınları: 15.
- Eriñç, S. (1984). *Klimatoloji ve Metotları*. İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları: 2.
- Eрмаğan, İ. (2019). Dünyada Göç Politikaları ve Yönetimi. *Dış Politika Dergisi*, (7):101-121.
- Eryurt, M. A. (2017). Kavramsal Çerçeve ve Yasal Mevzuat. *Türkiye'de Afganistan Uyraklı Uluslararası Koruma Başvurusu ve Statüsü Sahipleri Üzerine Analiz: Türkiye'ye Geliş Sebepleri, Türkiye'de Kalışları, Gelecek Planları ve Amaçları* (s. 27-32) içinde. Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Güler, A. (2022). Acculturation, discrimination, and life satisfaction among Afghan immigrants in Turkey. M. Bimay ve Ş. Şimşek, (Ed.), *Ekonomik, Sosyal, Siyasal ve Kültürel Boyutlarıyla 'Göçlerin Geleceği' Uluslararası Sempozyumu* (s. 9-22) içinde. Nobel Bilimsel Eserler.
- Güler, A. (2019). Acculturation process of Turkish immigrants in the United States. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, (37):1-13.
<https://doi.org/10.30794/pausbed.543991>
- Güler, A. (2021). Acculturation, perceived discrimination and school adjustment among forcibly displaced Syrian youths in Turkey. *Journal of School and Educational Psychology*, 1(1):26-34.
<https://www.journalofschoolpsychology.com/index.php/josep/article/view/9>
- Güler, A., & Yıldırım, M. (2022). Associations between acculturation, perceived discrimination and subjective well-being among Syrian adolescents living in Turkey. *International Journal of Psychology*, 57(2):171-180. <https://doi.org/10.1002/ijop.12795>
- Güler, A. & Yıldırım, M. (2021). How is acculturation linked to subjective wellbeing: evidence from Turkish immigrants in the United States. *Current Research in Social Sciences*, 7(2):46-60.
<https://doi.org/10.30613/curesosc.994503>
- Günaltay, Ş. (1946). *Yakın Şark II Anadolu*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Günay, E., Atılğan, D. ve Serin, E. (2017). Dünyada ve Türkiye'de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2):37-60.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tdtad/issue/46926/571157>
- İçduygu, A., & Millet, E. (2016). *Syrian refugees in Turkey: Insecure lives in an environment of Pseudo-integration* (Working Paper 13). Erişim adresi:
http://www.iai.it/sites/default/files/gte_wp_13.pdf (Erişim tarihi: 10 Şubat 2023).
- İçduygu, A., & Şimşek, D. (2016). Syrian refugees in Turkey: Towards integration policies. *Turkish Policy Quarterly*, 15(3):59-69. Erişim adresi: <http://turkishpolicy.com/article/828/syrian-refugees-in-turkeytowards-integration-policies> (Erişim tarihi: 10 Şubat 2023).
- İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2013). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, Saha Araştırması Sonuçları.
- Jennissen, R. P. (2004). *Macroeconomic determinants of international migration in Europe*. Dutch University Press.

Kaynaklar

- Kadan, Ö. F. (2020). Suriyeli göçmenler için büyük bir sorun: Dil engeli. M. Tamer, (Ed.), *Suriye krizi eksenindeki göçün Türk kamu yönetimine etkileri* (s. 169-182) içinde. Ekin Yayınevi.
- Karakaya, C., ve Karakaya, E. N. (2021). Türkiye'nin göz ardı edilen göçmenleri: Afganlar. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1):100-111. <https://doi.org/10.46442/intjcss.887777>
- Karataş, Y. (2011). XIX. Yüzyılın Sonlarında Bayezid Sancağı'nın Demografik Yapısına Dair Tespitler. *Tarih Dergisi*, (52):103-122.
- Karpat, K. (2003). *Osmanlı nüfusu (1830-1914) demografik ve sosyal özellikleri*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Karpat, K. (2010). *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. Timaş Yayınları.
- Kaya, E. (2008). 1877-1878 Harplerinde Ağrı bölgesinde göç hareketleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1):203-210. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/6003/80059>
- Kaya, F. (1996). Doğubayazıt İlçe Merkezi'nin coğrafi etüdü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Kaya, F. (2001). Ağrı Ovası ve çevresinin coğrafi etüdü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi*.
- Kaya, F. (2008). Diyarın'ın Kuruluşu gelişmesi ve fonksiyonel özellikleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(20):107-140. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2444/30988>
- Kaya, F. (2010). International migration movements and an evaluation on the social and economic condition of refugees and asylum seekers in Ağrı. *Ozean Journal of Social Sciences*, 3(1):15-29.
- Kaya, F. (2011). Ağrı kent profilinde sosyoekonomik boyutlarıyla kentsel yoksulluk. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2):219-242. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ata-unisosbil/issue/2828/38334>
- Kaya, F. (2013). Ağrı İlinin 1927-2012 sayım dönemleri kır-kent nüfus hareketleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(4):535-559.
- Kaya, F. (2014). Doğu Anadolu karasal ikliminin belirgin olarak yaşandığı yörelerden biri olan Ağrı ilinin iklim özellikleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (26):27-55. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2330>
- Kaya, F. (2016). Ağrı ilinin eğitim coğrafyası. *Doğuş Matbaacılık*.
- Kaya, F. ve Arınç, K. (2003). Doğubayazıt ilçesinin turizm potansiyeli. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(31):159-185.
- Kaya, F. ve Karataş, Y. (2014). Bayezid (Ağrı) vilayeti sıhhi ve içtimai coğrafyası, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(30):158-180.
- Kaya, M. (2003). Beyin göçü/erozyonu. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 5(2):18-34.
- Kaymal, C. (2017). Kırdan kente göçün sosyokültürel sonuçları: Gecekondulaşma ve arabesk. *Ulakbilge*, 5(15):1499-1519.
- Ketin, İ. (1983). Türkiye jeolojisine genel bir bakış. *İstanbul Teknik Üniversitesi*.
- Kliem, S., Mößle, T., Rehbein, F., Hellmann, D. F., Zenger, M., & Brähler, E. (2015). A brief form of the perceived social support questionnaire (F-SozU) was developed, validated, and standardized. *Journal of Clinical Epidemiology*, 68(5):551-562. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2014.11.003>
- Koç, İ. (2017). Hanehalkı nüfusunun ve yaşanılan konutun özellikleri. *Türkiye'de Afganistan Uyraklı Uluslararası Koruma Başvurusu ve Statüsü Sahipleri Üzerine Analiz: Türkiye'ye Geliş Sebepleri, Türkiye'de Kalışları, Gelecek Planları ve Amaçları* (s. 51-72) içinde. Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Koçak, Y. Ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3):163-184.
- Kurat, A. N. (1989). *Rusya tarihi: Başlangıcından 1917'ye kadar*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kuş, O. (2022). Suriyeli mültecilerin entegrasyonunda konstruktivist halkla ilişkilerin mesaj geliş-

Kaynaklar

- tirmeye yönelik potansiyeli üzerine bir tartışma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1):45-64.
<https://doi.org/10.18037/ausbd.1095106>
- Kwak, K. H. (1991). *Second language learning in a multicultural society: A comparison between the learning of a dominant language and a heritage language*. Queen's University at Kingston.
- Lammens, H. (2003). *Suriye*. İslam Ansiklopedisi, Cilt: XXVII
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1):47-57.
- Levi Della Vida, G. (2003). *Èmeviler*. İslam Ansiklopedisi, Cilt: XXVII.
- MacDonald, J. S., & MacDonald, L. D. (1964). Chain migration ethnic neighborhood formation and social networks. *The Milbank Memorial Fund Quarterly*, 42(1):82-97.
- Mc Auliffe, M., & Triandafyllidou, A. (2022). World migration report 2022. International Organization for Migration. Erişim Adresi: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>
- Memmedli, Ş. ve Memmedova, G. G. (2011). Gürcistan'dan Türk göçleri. *Bizim Ahıska Dergisi*, (15):12-17.
- Orhan, F. ve Akpınar, E. (2018). Türkiye'de mevsimlik göçlere bir örnek: Gezici tarım işçiliği. N. Türkoğlu, R. Bayar ve K. Karabacak (Ed.), *TUCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu* (s. 412-423) içinde. Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Orhan, O., ve Senyücel-Gündoğar, S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Orhon, N. (2019). Mültecileri anlamak mültecileri anlatmak. European Union.
- Ouassif, A. E. (2021). *The Challenge of the youth Bulge in Africa and the Middle East: Migration and the brain drain*. NATO Southern Hub.
- Özgün, C. (2021). Afgan göçmen profili üzerine bir araştırma: Trabzon örneği. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 7(12):1-17.
<https://doi.org/10.31765/karen.889071>
- Özkan, R. (2019). Göç olgusu ve toplumsal yapıya etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(47):127-145. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/51336/655276>
- Pennix, R. (2003). Integration: The role of communities, institutions, and the state. *Migration Policy Institute*. Erişim adresi: <http://www.migrationpolicy.org/article/integration-role-communities-institutions-andstate> (Erişim tarihi: 13 Şubat 2023).
- Peters, G., & Larkin, R. (2005). *Population geography: Problems, concepts, and prospects*. Kendall/Hunt Publishing.
- Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American Sociological Review*, 23(3): 256-266.
- Ravenstein, E. G. (1885). The laws of migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2):167-235.
- Ravenstein, E. G. (1889). The laws of migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, 52(2):241-305.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2022). Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları (SEGE). Erişim adresi: <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/il-sege-raporlari> (Erişim tarihi: 14 Aralık 2022).
- Smith, S. K., & House, M. (2006). Snowbirds, sunbirds, and stayers: seasonal migration of elderly adults in Florida. *The journals of gerontology, Social Sciences*, 61(5):232-239. <https://doi.org/10.1093/geronb/61.5.s232>
- Sofracı, İ. E. ve Kayam, M. (2019). Türk-Yunan nüfus mübadelesi ve ekonomiye olan etkileri. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 23(2):187-201.
- Sousa, V. D., ve Rojjanasrirat, W. (2011). Translation, adaptation and validation of instruments or scales for use in cross-cultural health care research: A clear and user-friendly guideline. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*, 17(2):268-274.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2753.2010.01434.x>

Kaynaklar

- Stalker, P. (1994). *The work of strangers: A survey of international labour migration*. International Labour Office.
- Stouffer, S. A. (1940). Intervening opportunities: A theory relating mobility and distance. *American Sociological Review*, 5(6):845-867.
- Şahin, B. (2008). Almanya'daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklararası karşılaştırması: Kimlik ve ait hissetme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, (8):227-252. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkiyat/issue/16675/340989>
- Şahintürk, Ö., Şaroğlu, F., Çaptuğ, A. ve Temel, Ö. (1997). *Ağrı Yöresinin Jeolojisi ve Hidrokarbon Olanakları*. TPAO.
- Şimşek, D. (2019). Türkiye'de Suriyeli mülteci entegrasyonu: Zorlukları ve olanakları. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 4(2):172-187. <https://doi.org/10.30784/epfad.596262>
- Şimşek, D. (2020). Integration processes of Syrian refugees in Turkey: 'Class-based integration'. *Journal of Refugee Studies*, 33(3):537-554. <https://doi.org/10.1093/jrs/fey057>
- Tamer, M. (2020). Göç, göçün nedenleri ve uluslararası göç üzerine kavramsal bir analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60):2808-2818.
- Tanrısevdi, F., Durdu, İ., ve Tanrısevdi, A. (2019). Beyin göçü mü, beyin gücü mü? *Journal of Travel and Tourism Research*, (15):133-158.
- Tapia, S. D. (2003). *New patterns of irregular migration in Europe*. European Committee on Migration.
- Taş, H. Y., ve Özcan, S. (2018). Suriyeli göçmen sorunlarının sosyal politikalar bağlamında analizi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(17):36-54. <https://doi.org/10.31199/hakisderg.409860>
- Toprak, A. ve Sunkar, M. (2022). Ağrı ilinde meydana gelen doğal afetlerin mekânsal ve zamansal analizi. *Coğrafya Dergisi*, (44):97-113. <https://doi.org/10.26650/JGEOG2022-978387>
- Turan, O., 1963, Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Ulusal Hesaplar, İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hâsıla*.
- Türksoy, M. T. (2016). *Türkiye Yunanistan nüfus mübadelesi ve Edirne'deki mübadiller*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Proje Ödevi).
- Uğurlu, C. 2021. *Karapapakların Ağrı'ya göçü ve iskânları*. 3rd International Gobeklitepe Social and Humanities Congress Proceedings Book, Iksad Global Publications.
- UİGM (2021). Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzni ve Çalışma İzni Muafiyetlerine Dair Uygulama Rehberi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/3.5.20168375.pdf> (Erişim tarihi: 22 Şubat 2023).
- Wegge, S. A. (1998). Chain migration and information networks: Evidence from nineteenth-Century Hesse-Cassel. *The Journal of Economic History*, 58(4):957-986. <https://www.jstor.org/stable/2566846>
- Williams, D. R. (1999). Race, stress, and physical health: The role of group identity. In R. J. Contrada R and R. Ashmore (Eds.), *Self, Social Identity, and physical Health: Interdisciplinary Explorations* (pp. 71-100). Oxford University Press.
- Williams, D. R., Yan Yu, Jackson, J. S., & Anderson, N. B. (1997). Racial differences in physical and mental health: Socio-economic status, stress and discrimination. *Journal of health psychology*, 2(3):335-351. <https://doi.org/10.1177/135910539700200305>
- Woolcock, M. (1998). Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and society*, 27(2):151-208. <https://doi.org/10.1023/A:1006884930135>
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Yıldırımoglu, H. (2005). Uluslararası Emek Göçü "Almanya'ya Türk Emek Göçü". *Kamu İş Dergisi*, 8(1):1-24.
- Yılmaz, G. (2005). Emek göçünün tarihsel arka planı AB'deki göçmen işçilerin durumu. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 6(23):2-7.
- Yınanç, M. H. (1994). Doğubayazıt. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (9):492-494.

Kaynaklar

İnternet Kaynakları

- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği. Düzenli Göç. Erişim adresi: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Migration/GlobalCompactMigration/RegularAndIrregular.pdf> (Erişim Tarihi: 01 Mayıs 2023).
- DHA (2023, 7 Mart). Göç İdaresi Başkanlığı: 19 bin 405 düzensiz göçmen sınır dışı edildi. *Sabah*. Erişim Adresi: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2023/03/07/goc-idaresi-baskanligi-19-bin-405-duzensiz-gocmen-sinir-disi-edildi> (Erişim tarihi: 14 Mart 2023).
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2002). Düzensiz Göç. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> (Erişim tarihi: 5 Mayıs 2023).
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2013). Geçici Koruma. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Erişim tarihi: 11 Kasım 2022).
- İnterpol Human trafficking and migrant smuggling. Erişim adresi: <https://www.interpol.int/Crimes/Human-trafficking-and-migrant-smuggling> (Erişim tarihi: 01 Mayıs 2023).
- Resmî Gazete (2013, 11 Nisan). 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> (Erişim tarihi: 01 Mayıs 2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2005). Genel Nüfus Sayımı 2000 Göç İstatistikleri. *T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Yayın No: 2976*.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>
- Uluslararası Göç Örgütü. (2009). Göç Terimleri Sözlüğü. (R. Perruchoud, ve B. Çiçekli, Çev.) Uluslararası Göç Örgütü.
- Uluslararası Göç Örgütü. (2014). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Erişim Adresi: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf. (Erişim tarihi: 02 Mayıs 2023). <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/turkiye-iran-sinirinda-ileri-teknolojiyle-yasa-disi-gecisler-engelleniyor>